

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-10>

УДК 658:331.1:304

СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

SOCIAL PROJECTS AT THE ENTERPRISE'S LEVEL IN MODERN CONDITIONS

Сазонова Тетяна Олександрівнакандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1454-5135>**Шарлай Максим Володимирович**здобувач вищої освіти,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9249-1879>**Sazonova Tetiana, Sharlai Maksym**

Poltava State Agrarian University

Стаття присвячена актуальним питанням визначення доцільності ініціювання та реалізації соціальних проєктів на рівні підприємства, організації в сучасних вітчизняних умовах. Проаналізовані підходи щодо визначення змісту понять «соціальний проєкт», «соціальне проєктування». Розглянуті види соціального проєктування на рівні підприємства, організації. Досліджені етапи соціального проєктування та зміст етапу ініціювання соціальних проєктів; принципи соціального проєктування. Проаналізовані умови успішності соціального проєктування. За результатами досліджень, наведені популярні напрями соціального проєктування, що реалізовувалися та реалізуються вітчизняними підприємствами, організаціями в 2022–2023 рр. Окреслені особливості соціального проєктування в сучасних вітчизняних умовах та доведена необхідність ініціювання та реалізації соціальних проєктів на мікрорівні в сучасних реаліях.

Ключові слова: соціальний проєкт, соціальне проєктування, персонал, соціум, корпоративна соціальна відповідальність.

The article was focused on the topical issues of determining initiating and implementing social project's feasibility at the enterprise and organization level in modern domestic conditions. The purpose of social design was defined as a moderate construction of the desired state of the organization's future, the social environment inside and outside the organization. The formation of a positive attitude towards future development among staff and society was defined as an urgent need. Approaches to defining the content of the "social project" and "social design" concepts were analyzed. The types of social projects at the enterprise and organization level (educational, scientific, technical, cultural, charitable, and educational) were considered. The stages of social projecting (development, implementation, completion) were studied. The content of the initiating social projects stages were characterized. The principles of social design (integrity, limitation, objectivity, validity, consistency and coherence, competence, viability) were considered. The conditions for the success of social design were analyzed. There were including: innovation, the need for sociological research, expert evaluation, detailing goals, objectives, generalization of experience, taking into account social values, norms, etc. According to the results of the research, the popular areas of social design, that has been implemented and was being implemented by domestic enterprises and organizations in 2022–2023 (volunteer projects, educational and cultural projects). The features of social design in modern domestic conditions were outlined (the need for purposeful, planned, controlled development of social objects, satisfaction of social vital needs of society, social and moral support for the development of social groups, harmonious development of social systems, socially integrating function, a wide range of sources of resource provision, cognitive, innovative, communicative and ideological nature). The article highlights the need to initiate and implement social projects at the micro level in modern realities.

Keywords: corporate social responsibility, personnel, social design, social project, society.

Постановка проблеми. Метою соціального проектування є помірковане конструювання бажаного стану майбутнього організації, соціального середовища всередині організації та за її межами. Враховуючи сьогоденні вітчизняні реалії, однією з нагальних потреб є формування у персоналу, соціуму загалом, позитивної налаштованості на майбутній розвиток. Будь-який соціальний проект у своїй основі передбачає досягнення соціально значимої мети, реалізацію соціальних змін. Крім позитивного впливу на рівень лояльності персоналу, підприємство, організація, яка практикує соціальне проектування, формує власний позитивний імідж соціально відповідального господарюючого суб'єкту. Тому продукування та реалізація соціальних проектів є на часі, а застосування поміркованого проектного підходу до даного виду організаційної активності, у підсумку створює можливості отримати більший сукупний результат, який покриватиме всі, на перший погляд, «неприбуткові» витрати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному осмисленню поняття, значення, механізму соціального проектування присвячені праці вітчизняних та зарубіжних дослідників: Н. Бака-Тавіри, О. Безпалько, Р. Вагнера, М. Довгої, Т. Костевої, К. Куперса, Г. Лемко, С. Мішиної, О. Мішена, Г. Михайлишина, Г. Нагорної, Л. Романовської, А. Семеза, Ф. Херера-Тапіі, В. Шкурко та інших.

Варто зазначити, що подальшого дослідження потребують засади формування та реалізації соціальних проектів на рівні підприємства, організацій, які б враховували сучасні вітчизняні особливості соціальної та бізнесової сфери.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є уточнення сутності та визначення особливостей формування та реалізації сучасних соціальних проектів, що реалізуються на мікрорівні.

Для досягнення цієї мети було поставлено і вирішено наступні завдання: розглянути підходи до визначення понять «соціальний

проект», «соціальне проектування»; розглянути види соціального проектування на рівні підприємства, організації; визначити особливості соціального проектування в сучасних вітчизняних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як зазначають С. В. Мішина та О. Ю. Мішин, сутність соціального проекту полягає в описі дій, заходів, які спрямовані на вирішення різних соціальних проблем, а також – на уникнення соціальних ризиків. При цьому, у соціальному проекті мають бути зазначені технологія його реалізації у визначеному часовому проміжку та у заданих ресурсних обмеженнях [1]. Ми цілком поділяємо думку дослідників, але, варто зазначити, що існують й інші підходи до визначення сутності соціального проекту та соціального проектування (табл. 1).

Отже, аналізуючи підходи до визначення понять «соціальний проект», «соціальне проектування», можемо дійти висновку, що авторами застосовуються процесні, системні та проектні підходи до формулювання дефініцій.

Існують різні види соціальні проектів, підвид яких визначається, залежно від мети та їх фокусу (рис. 1).

Щодо аспектів формування соціальних проектів на рівні підприємства, організації, то, не зважаючи на їх спрямованість та тип, всі вони мають забезпечувати певні умови та враховувати визначені особливості.

Так, щодо етапів соціального проектування, то це:

I етап – розробка, що охоплює передпроектний аналіз ситуації, ініціювання соціального проекту (формулювання місії, мети, цілей, завдань; організаційної архітектури проекту; методів і засобів реалізації; ресурсного забезпечення; основних проектних робіт та ризиків; часових обмежень);

II етап – реалізація проекту, що здійснюється проектною командою і передбачає реалізацію комплексу управлінських функцій по проекту (планування (в контексті внесення змін до початкового плану), організацію (роз-

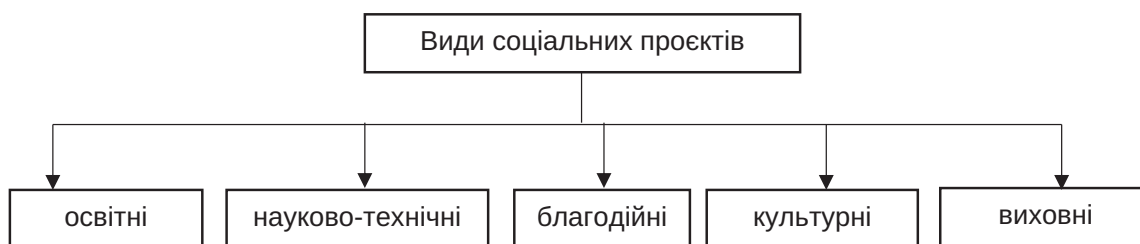

Рис. 1. Види соціальних проектів, які реалізують підприємства, організації

Таблиця 1

Етимологія понять: «соціальний проєкт», «соціальне проєктування»

Соціальний проєкт – це...	Соціальне проєктування – це...
активність, спрямована на розвиток суспільства, «проблемних зон» суспільних відносин, переорієнтацію суспільної культури споживання на культуру створення та розвитку	науково-теоретична та практична діяльність зі створення проєктів розвитку соціальних систем, об'єктів на основі соціального передбачення, прогнозування, планування їх соціальних якостей та властивостей
цільова авторська конструкція позитивної соціальної інновації, з врахуванням обмеженості ресурсів на його здійснення	самостійне суспільне виробництво, спрямоване на благо, турботу про себе та інших людей
науково обґрунтована модель певного рішення соціальної проблеми, виражена у знаковій формі (системі документів); сконструйоване ініціатором проєкту соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація, підтримання в середовищі матеріальної / духовної цінності, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження; соціальний вплив якого на людей є позитивним	процес розробки соціального проєкту, його ресурсного обґрунтування та технології реалізації, що має на меті вирішити соціальні проблеми та уникнути соціальних ризиків
сукупність технологічних, управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення соціокультурних умов життєдіяльності особистості, проведення необхідних соціальних змін	конструювання індивідом, групою, організацією дії / системи дій, спрямованих на досягнення соціально значущої мети, що має обмеження: територіальні, часові, ресурсні
проєкт, який відрізняється від класичних видів проєктів, лише виключною спрямованістю на забезпечення соціальних потреб індивідів, їх груп як в середині організації, так і за її межами; виключною неприбутковістю; спрямованістю на вирішення соціальних проблем, задоволення соціальних потреб та інтересів (авторське визначення)	комплекс проєктних процесів: ініціювання, планування, організації, моніторингу та контролю, завершення, реалізація яких спрямована на ефективне досягнення соціально важливої мети проєктної діяльності (авторське визначення)

Джерело: сформовано на основі [1–6]

поділ повноважень, ресурсів, координація діяльності, комунікації), мотивацію, моніторинг та контроль).

III етап – завершення (підбиття підсумків, звітування, «архівування» досвіду).

Л. І. Романовська також виокремлює технологію роботи над ідеєю соціального проєкту, яка охоплює ряд етапів, хронологічно підпорядкованих один одному [6, с. 99]:

1) пошуковий етап, на якому відбувається визначення проблеми; формулювання творчого завдання на проєктування; пошук інформації, стратегій досягнення поставлених цілей (стратегічні альтернативи). На цьому етапі, як відзначає дослідниця, важливим є позитивна налаштованість на майбутню діяльність;

2) аналітичний етап («занурення в завдання»). Обирається найжиттєздатніша та привабливіша (за різними ознаками) стратегія; формується більш детальний план дій,

при цьому відбувається додаткове уточнення параметрів соціального проєкту;

3) практичний етап – безпосереднє виконання поставлених завдань та створення документу ініціалізації проєкту та презентаційних матеріалів;

4) презентаційний етап – представлення проєкту;

5) контрольний етап – обговорення та оцінювання презентацій соціальних проєктів.

Формуючи соціальний проєкт необхідно керуватися принципами соціального проєктування (рис. 2).

Сформуємо умови ефективності для соціальних проєктів, які реалізуються сучасними підприємствами, організаціями:

– рівень інноваційності, новизни в рішенні соціальної проблеми;

– попереднє та підсумкове соціологічне дослідження (важливість думки фокус-груп);

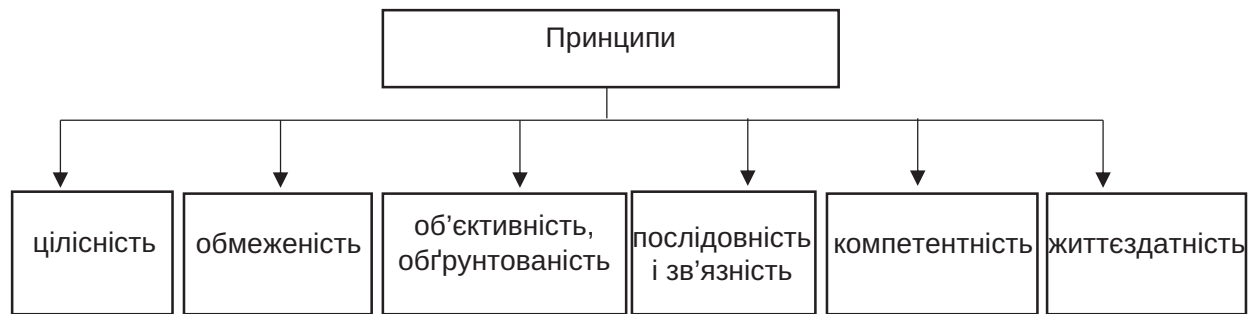

Рис. 2. Принципи соціального проєктування

Джерело: сформовано на основі [4, с. 11]

- експертна оцінка проєктної ідеї, її життєздатності;
- деталізоване описання цілей, завдань, гіпотез, методів реалізації;
- узагальнення досвіду подібних, вже реалізованих, соціальних проєктів, їх змісту та цінності;
- врахування соціальних нормативів, ціннісних орієнтирів, ідеалів установок та ієрархії реальних соціальних потреб фокус-груп.

На основі проведених досліджень, можемо відзначити топ-3 напрямів соціального проєктування, що реалізуються організаціями та підприємствами в період 2022–2023 рр. При цьому соціальні проєкти, головним чином, спрямовані на:

- волонтерську діяльність (так звана, група благодійних соціальних проєктів);
- освітню діяльність (головним чином, пов'язану з адаптацією персоналу до нових умов функціонування, опанування навичок психологічного та фізичного захисту та першої до- та медичної, психологічної допомоги тощо);
- культурну сферу (в першу чергу, орієнтація зроблена на дітей ВПО, родин військових, багатодітних родин тощо).

Варто зазначити, що на сьогоднішній день, у вітчизняній економіці набувають популярності соціальні підприємства, у самій філософії створення яких, вже закладене соціальне проєктування.

Чому сучасним українським підприємствам, організаціям, у складний період воєнної агресії сусідньої держави, доцільно не зупинятися у соціальному проєктуванні, а, навпаки, проявляти мистецтво креативу та творчості у реалізації соціальних ініціатив? Тому що:

1) українське суспільство продовжує потребувати цілеспрямованого планомірного,

керованого розвитку соціальних об'єктів, задоволення соціальних життєвонеобхідних потреб;

2) українське суспільство потребує підтримки не лише матеріальної, але й моральної; підтримки віри у здатність до відродження та розвитку у складних сучасних вітчизняних реаліях;

3) соціальні системи мають беззупинно розвиватися та гармонійно функціонувати з усіма іншими, не зважаючи ні на що;

4) соціальні проєкти завжди виконують суспільно-інтегруючу функцію, що так необхідно у сучасному українському суспільстві;

5) до реалізації соціальних проєктів можуть бути долучені донорські, спонсорські, грантові кошти; зусилля громади, самих працівників тощо;

6) соціальні проєкти є різні за охопленням користувачів та розмірами, тому можуть бути реалізованими будь-яким підприємством, організацією;

7) соціальні проєкти досить часто можуть носити пізнавальний характер, що сприяє ефективному супроводу організаційних та соціальних змін, підготовку до них соціальної групи;

8) соціальні проєкти мають носити інноваційний характер, що стимулює розвиток креативної діяльності не лише на рівні підприємства, організації, але й соціуму;

9) соціальні проєкти виконують комунікативну функцію, забезпечуючи обмін певною сукупністю інформації в соціальному середовищі;

10) соціальні проєкти можуть носити ідеологічний характер, або мати ідеологічну складову, а це, в свою чергу, може виступати як засіб формування практичної свідомості індивіда, її наповнення ідеями. При цьому на рівні підприємства, організації такі проєкти сприяють поширенню та зміцненню корпо-

ративної культури, а у зовнішньому середовищі – закріплення в уявленні соціуму образу соціально-відповідального господарюючого суб'єкта.

Висновки. Соціальні проекти, зокрема, та соціальне проектування, загалом, на мікрорівні дозволяє реально реалізувати підприємству концепцію корпоративної соціальної відповідальності, що сприяє формуванню не лише його зовнішнього, але й внутрішнього іміджу, зростання рівня лояльності персоналу та громади; державної підтримки та зростання інтересу грантових організацій, в т.ч.

міжнародних. Використання даних можливостей створює передумови для формування у сучасних підприємств та організацій нових форм соціального та ділового партнерства. Ініціювання та реалізація соціальних проектів в сучасних умовах сприяє подоланню фізичних та психологічних наслідків від повномасштабного вторгнення в Україну.

Перспектива подальших наукових досліджень в обраному напрямі полягає в детальному розгляді основних складових етапів соціального проектування та особливостей їх реалізації в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Науково-практичні засади соціального проектування. *Ефективна економіка*: електр. наук. фах. вид. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.73> (дата звернення 10.04.2023).
2. Baca-Tavira N., Herrera-Tapia F. Social projects. Notes on their design and management in rural territories. *Convergencia Revista de Ciencias Sociales*. 2016. № 72. URL: <https://www.scielo.org.mx/pdf/conver/v23n72/1405-1435-conver-23-72-00069-en.pdf> (дата звернення 10.04.2023).
3. Іонова І. М. Проектна діяльність у роботі спеціалізованих соціальних служб. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. 2016. Випуск LXXIV. Том 2. С. 127–131.
4. Семез А. А. Соціально-педагогічне проектування: Навчально-методичний посібник. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 132 с.
5. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
6. Романовська Л. Специфіка соціального проектування у професійній діяльності соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 3. С. 97–100.

REFERENCES:

1. Mishyna S. V., & Mishyn O. Yu. (2020). Naukovo-praktychni zasady sotsialnoho proektuvannia. [Scientific and practical principles of social design]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.73>. [in Ukrainian]
2. Baca-Tavira N., & Herrera-Tapia F. (2016). Social projects. Notes on their design and management in rural territories. *Convergencia Revista de Ciencias Sociales*, 72. Retrieved from <https://www.scielo.org.mx/pdf/conver/v23n72/1405-1435-conver-23-72-00069-en.pdf>. [in Mexico]
3. Ionova I. M. (2016). Proektna diialnist u roboti spetsializovanykh sotsialnykh sluzhb. [Project activity in the work of specialized social services]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, (Vols. LXXIV). (Vol. 2, pp. 127–131). Kherson : Pedagogika. [in Ukrainian]
4. Semez A. A. (2012). Sotsialno-pedahohichne proektuvannia [Social-pedagogical design]. Kirovohrad: RVV KDPU named after V. Vinnichenko, 132 p. [in Ukrainian]
5. Bezpalko O. V. (2010). Sotsialne proektuvannia [Social design]. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University, 128 p. [in Ukrainian]
6. Romanovska L. (2020). Spetsyfika sotsialnoho proektuvannia u profesiinii diialnosti sotsialnykh pratsivnykiv [The specificity of social design in the professional activity of social workers]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*. 21 (3), 97–100. [in Ukrainian]